

Колекція фотографій бібліотеки та музею Народного Дому у Львові, її зміст та значення як документального джерела

КРАСНИК У. О.

Львів, Україна

Анотація

У статті подана загальна характеристика колекції фотографій Народного Дому у Львові. Розкритий зміст даної колекції та її значення як документального джерела для дослідження історії, зокрема москвофільського руху в Галичині кінця XIX – першої половини XX ст.

Ключові слова: *Народний Дім, фотографія, фотодокументи, москвофіли, Галичина.*

Abstract

The article presents general characteristics of photography collection of Narodnyi Dim in Lviv. Paper describes the collection composition and its importance as documental source in historical research, in particular research on moskvofil movement in Galicia of the late 19th – first half of the 20th century.

Keywords: *Narodnyi Dim, photography, photodocuments, moskvofils, Galicia.*

Фотодокумент (фотографію) як предмет дослідження вивчає спеціальна історична дисципліна – фотодокументознавство, яке отримало свій статус у 60-х рр. XX ст. До цього часу фотографія розглядалась лише з точки зору мистецтва. Унікальну особливість фотографії зупинити час, зафіксувати назавжди подію, явище, об'єкт як джерело інформації до вивчення історії досліджували С. О. Шмідт,

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства

2013

Л. М. Пушкаръов, Г. Швецова-Водка, І. Д. Ковальченко, М. Тихомиров.

Фотодокументознавство належить до специфічних типів історичних джерел, в яких інформація зафіксована у вигляді зображення. Аналізуючи фотографію можна отримати інформацію про звичаї, події, культурне та політичне життя. Для істориків – фотографія є цінним історичним джерелом, незаперечним документом, що забезпечує ідентифікацію особи чи об'єкта [8;157]. Отже, колекції фотографій у фондах міських архівів, музеїв і бібліотек мають не лише мистецьку, а й велику історичну цінність.

У фондах Інституту досліджень мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника знаходиться колекція фотографій Народного Дому у Львові. Народний Дім був заснований у 1849 р. з ініціативи Головної Руської Ради і став однією з найбільших культурно-освітніх установ Галичини до 1939 року [1;2]. Історія Народного Дому тісно пов'язана з історією москвофільського руху.

Дослідження колекції фотографій музею та бібліотеки Народного Дому у Львові допоможе всесторонньо вивчити і зрозуміти передумови виникнення цієї політичної течії, її діяльність і значення для історії Галичини та України в цілому.

Колекція фотографій налічує 1.152 одиниці збереження і включає фотопортрети діячів науки та культури, духовенства, групові портрети політичних та громадських діячів, фотодокументи, які відображають політичне життя Галичини даного періоду, фоторепродукції творів декоративно-ужиткового, образотворчого і прикладного мистецтва, фотографії окремих архітектурних споруд, вулиць, міст.

У багатій збірці фотографій портрети видатного українського поета Тараса Шевченка, французького письменника і драматурга Віктора Гюго, українського лексикографа Євгена Желехівського, видатного музеєзнавця, етнографа і філолога

Ляріона Свенцицького, реставратора Оссолінеуму Еміля Павловича, українського публіциста, історика, філософа і літературознавця Михайла Драгоманова, радника міста Бучач Михайла Крижановського, адвоката і громадського діяча, чий дім тривалий час був осередком українського руху в Городку – Лонгіна Озаркевича.

Духовенство представлене фотопортретами професора Духовної семінарії в Сибіру І. Пальмова, каноніка і диякона в Кутах Федора Лисевича, священників Євгенія Чайковського, Василя Долинського, Генриха Полянського, церковного діяча і аматора-археолога Івана Ступницького, папи Пія ІХ, англійського кардинала Генрі Едварда Маннінга, численних австрійських та польських єпископів і кардиналів.

Найчисельнішою є, безперечно, колекція портретів активістів москвофільського руху в Галичині, серед них: Митрополит Галицький та Архієпископ Львівський Григорій Яхимович, який був співзасновником і очільником Головної Руської Ради, громадський діяч та публіцист, голова делегації галицьких москвофілів на Празькій мирній конференції Дмитро Марков, церковний і громадський діяч, письменник, видавець, засновник Товариства ім. М. Качковського Іван Наумович, історик, публіцист, політичний і громадський діяч Адольф Добрянський, редактор львівської газети «Слово» дослідник історії Холмщини, автор книги «Некоторые села Галицкой Руси» (1872р.) Венедикт Площанський, єпископ Холмський, один з ініціаторів скликання Першого з'їзду української інтелігенції у Львові в жовтні 1848 р. Михайло Куземський, український письменник, журналіст, редактор львівської газети «Зоря Галицька» Богдан (Феодосій) Дідицький.

Окремо можна виділити фотодокументи, присвячені видатному українцю Михайлу Качковському. Радник вищого крайового суду у Львові був відомим меценатом, який підтримував національний рух галицьких русинів. Його ім'я

носило русофільське культурно-освітнє товариство, проте сам Качковський москвофілом ніколи не був. Загинув М. Качковський у Кронштадті під час мандрівки Росією.

Достоїнною окрасою колекції є також портрет Антонія Павенцького, громадського і політичного діяча, редактора першого українського часопису «Зоря Галицька» і члена організаційного комітету Собору руських учених.

Фотографії, які висвітлюють політичний процес С. Бендасюка та його товаришів (1914 р.) і Талергофський з'їзд (1928 р.), демонструють нам складну політичну ситуацію в Галичині другої половини XIX – початку XX ст. Окремим альбомом представлені світлини періоду Першої світової війни. Портрети медсестер, лікарів, поранених солдатів і офіцерів, лікарняні палати, військові шпиталі постають нікими свідками жорстокої боротьби, яка розігралась на наших землях.

Колекція містить групові фотографії членів Собору українських учених і Головної Руської Ради 1848 року, послів до Галицького Сейму 1861 та 1866 рр., що дозволяє побачити обличчя достойників, які виборили право представляти інтереси співвітчизників у найвищому державному органі того часу. Імена послів до Сейму 1861 року вказані на звороті фотографії, це: Антін Петрушевич, Яків Кульчицький, Амврозій Дриновський, Михайло Куземський, Спиридон Литвинович, Юліан Лавровський, Михайло Качковський, Михайло Малиновський, Антін Юзичинський, Яків Шведзіцький, Юліан Негребецький, Григор Чинилевич, Адам Стоцький, Іван Гушалевич, Йосип Лозинський, Антін Павенцький, Антін Добрянський, Теофіл Павликов, Теодор Болоус, Степан Качала, Іван Наумович, Михайло Курилович, Осип Кравців, Єроним Дзерович, Микола Ковбасюк, Микола Устиянович.

Завдяки колекції фоторепродукцій, зібраних окремими дарувальниками для потреб бібліотеки і музею Народного Дому, ми маємо змогу здійснити мандрівку тогочасними музейними

залами. Тут можна побачити експозиції Історичного музею, Національного музею ім. короля Яна III, Археологічно-бібліографічної виставки Ставропігійського інституту, Національної галереї міста Львова, Міського музею художнього промислу.

Великим розділом колекції фотографій бібліотеки та музею Народного Дому є зображення краєвидів, архітектурних споруд та окремих ансамблів таких міст як: Київ, Бучач, Львів, Кам'янець-Подільський, Жовква, Краків, Варшава, Лондон, Рим, Венеція, Санкт-Петербург, Флоренція, Ліворно, Піза. Дані фотодокументи дозволяють побачити архітектуру цих міст кінця XIX – початку XX ст., порівняти як змінювалась забудова окремих діляниць. Обличчя міст змінювали війни, втрачені будівлі замінювались новими, виконаними згідно тогочасних смаків і вимог. На фотографіях вулиць зафіксовані святкування, урочисті процесії, автомобілі, випадкові перехожі, тому ці фотодокументи можуть бути цікавим джерелом до вивчення історії політичного, культурного, мистецького життя, а також історії автомобільного руху. Проте варто відзначити, що більшість фотографій демонструє презентабельні райони міст, відомі будівлі, собори. Фотографії промислових, архітектурно не цікавих районів і просто бідних кварталів зустрічаються рідко.

У 1939 р. Народний Дім припинив свою діяльність. Серед усіх колекцій бібліотеки і музею Народного Дому колекція фотографій була найменшою і в силу багатьох причин ніким не досліджувалась. Проте ця колекція вартісна і унікальна тим, що кожна її одиниця сьогодні може стати окремим джерелом наукового дослідження. Колекція ж в цілому є достойною ретельного аналізу та всестороннього вивчення.

Список використаних джерел:

1. Барвінський О. Історичний огляд засовин Народного Дому у Львові / О. Барвінський. – Львів, 1908. – 65 с.

2. Дідошак В. Руско–народна інституція “Народный Домъ во Львовъ”: єи початок, основане и теперешный стань / [Василь Дідошак]. – Львовъ, 1885. – 45 с.
3. Кущ О. Рідкісні фотографії Віктора Гюго / О. Кущ // Сільські вісті. – 1966. – 7 груд. ; Вісті з України. – 1966. – № 50.
4. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР : історичний нарис / М. В. Лізанець...[та ін.]. – Київ : Наукова думка, 1989. – 203 с.
5. Пушкарев Л. Н. Классификация исторических источников / Л. Н. Пушкарев. – М., 1975. – 282 с.
6. Сіромська Г. М. Русько-народний інститут «Народний дім» у Львові / Г. М. Сіромська. – Львів, 2007. – 20 с.
7. Dąb-Kalinowska B. Ikonologia / B. Dąb-Kalinowska // Słownik terminologiczny sztuk pięknych. – Warszawa, 1996. – S. 157.